ПРА БУКВАР І КАХАННЕ — ON-LINE

Аднойчы Валерый ГАПЕЕЎ адправіў у «М» сваю «Неадпраўленую аповесць»…

…а на запыт для «візітоўкі» выслаў цэлы «стос» арыгінальных меркаванняў, з якіх выбранымі засталіся толькі два — пра буквар і каханне. Ці з-за таго, што астатнія не змясціліся, а вельмі гэтага хацелася, ці ад таго, што Валерый Гапееў — «рэйтынгавы аўтар «Маладосці», мы змяшчам інтэрв'ю, для якога «шкілетам» сталі тыя яго меркаванні, а «душою» — спосаб стварэння. E-mailаванне — вельмі шчыры працэс, як аказалася.

— Вы сказалі, што галоўная кніга для вас — буквар. Упэўнена, што калі вы цяпер гэту фразу патлумачыце, то адказ я атрымаю вельмі арыгінальны. Дарэчы, ці памятаеце свой буквар? Хто вас вучыў па ім?

— Называю буквар галоўнай кнігай таму, што менавіта ў ім хаваецца першая прапаганда. Тут мы знаходзім першыя зярняткі дзяржаўнай ідэалогіі. З другога боку, буквар — першая АФІЦЫЙНАЯ кніга, якой трэба верыць без сумненняў, кожны радок яе ці не святы для маленькага чалавека. І далей вось што... Уяўляеце, вы навучыліся чытаць! І зразумелі, што гэтыя смешныя знакі могуць нешта вам сказаць, вы раскрылі іх таямніцу. І ваша першае слова — першае прачытанае вамі слова — якое? Гэта не проста важна, гэта архіважна. З дзяцінства помню апавяданне пра тое, як настаўніца пісала на дошцы, вучыла запамінаць літары, а потым дзеці прачыталі: ЛЕНІН. Крута, праўда? Ад першага слова пачынаецца ўсё. Фільм помню адзін, там еўрапейцу паказваюць мусульманскае пісьмо. На пяску пішуцца літары і тлумачыцца напісанае: «Аллах бог наш і Мухамед прарок ягоны». Што ў нашым буквары? З чаго мы пачынаем? Вось таму і важны такі для мяне Буквар...

Трошкі памятаю свой першы буквар. Вучыла чытаць старэйшая сястра, у 6 гадоў чытаў я ўжо добра. Вось пра Леніна маленькага там помню. А пра маму толькі тое, што яна мыла раму...

— Неверагодна лагічна пры такім адказе гучыць наступнае ваша выказванне: сваёй галоўнай задачай як пісьменніка вы лічыце пісаць тое, што хочацца, а не тое, чаго ад вас чакаюць. Вы сапраўды верыце, што зробленае сэрцам у сэрца і трапіць? А мозг мозгу, выходзіць, кампосцер, так?

— Крыўдна тое, што мы, сапраўды, становімся нечым падобнымі да тых кампосцераў. У адносінах да чаго заўгодна.

Я не забараняю свайму мозгу дапамагаць сэрцу ў напісанні. А калі казаць сур'ёзней... Падлеткам я чытаў «запоем», летам штодня ў сельскую бібліятэку хадзіў. І ўжо тады, у тым узросце сустракаліся мне кнігі, дзе пісалася няшчыра настолькі, што мне не верылася.

Гатуе Вайцюшкевічу гарбату.

І было чамусьці так крыўдна... Кніга для мяне была аўтарытэтам, ісцінай апошняй інстанцыі, а тут такі камунізм намаляваны, што смешна і прыкра...

Не загадваў, куды каму патрапіць напісанае сэрцам. Часцей у наш час, згадзіцеся, у многіх рэагуе пячонка. Канешне, кожны аўтар чакае сугучча ад чытача. Але тут ёсць вось які момант. Мне апошнім часам падаецца, што галоўнае для аўтара — не данесці думку, а запрасіць да роздуму. Абудзіць нешта такое ў галаве, сэрцы, што прымусіць думаць. Можна пісаць і адным мозгам — дакументалістыку. У любым выпадку час праверыць яе на ілжывасць. Мозгам яшчэ пішацца тое, што завецца літаратурным таварам. Хот-догі папяровыя.

— Крута вы пра дакументалістыку. Мне ўяўлялася, што і там сэрца патрэбна. Хаця б таму, што, каб пісаць добра, трэба любіць тое, пра што пішаш, а любіць — прывілея сэрца. Як вырашаеце для сябе праблему «спалучэння несպалучальнага»: любіць будучы вынік уласнай працы (іначай жа і працаваць няма сэнсу) і не быць упэўненым у сваёй звышгеніяльнасці (чытайце ў папярэдніх дужках)? Памятаю, як аднакласніца дакарала за тое, што мне падабаюцца ўласныя сачыненні. «Як ты можаш так меркаваць пра тое, што сама зрабіла?!» — абуралася яна. Я маўчала і думала: «А навошта пісаць, каб не падабалася?».

— Хіба жанчына ўпэўнена, што народзіць самае прыгожае, мілае, разумнае і здольнае дзіця? Але ж нараджае. І яе дзеці для яе — самыя-самыя, яна іх любіць, якімі б яны ні былі, што б пра іх ні казалі. Нехта падумае: тое ж прырода! А здольнасць і ўменне сабраць свае думкі і адчуванні ў словы, сказы, радкі, старонкі — гэта не прырода? На сустрэчах з чытачамі я часам кажу, што калі ведаеш пра сваю здольнасць, дык не маеш права не тварыць. Бо гэтая здольнасць — не твая: яна табе дадзена Некім ці Нечым. Гэта не твая адметнасць, за якую табе трэба ставіць помнік і выбіваць імя ў граніце. Гэта — твой крыж, твая работа. Ты абавязан пісаць, калі можаш пісаць. Як прыродны абавязак жанчыны нараджаць. Нарадзіў жывое — добра. Якім будзе яго лёс справа іншая. Не ўсе дзеці становяцца геніямі, не ўсе творы — класічнымі. Але ж як маці вучыцца выхоўваць, так і ты можаш і мусіш вучыцца (падкажуць і дапамогуць). І ваша поўная рацыя: нельга не любіць тое, пра што пішаш. Ну, ці нельга хаця б быць раўнадушным да свайго пісання. Вось апошняе, на жаль, я сустракаў у сучаснай прозе.

— Вам давядзецца патлумачыць апошнюю фразу.

— От жа… Ну, калі жанчына пажадала… Шчыра кажучы, не магу я патлумачыць, як тая любоў аўтара да таго, што ён піша, можа быць дакладна акрэслена. Проста я яе адчуваю. Ці не адчуваю. Не толькі жанчыне такі няўцямны адказ наконт любові не спадабаецца. Добра, давайце паспрабуем тую любоў раскласці на механічна-філалагічныя часткі. Але ж будзе доўга, бо пра любоў сцісла не ўмею. Дакладна ведаю ад сваіх знаёмых пісьмен-

нікаў, што яны пішуць з натуры. Яны не пішуць, а запісваюць тое, што бачаць, што раней самі пабудавалі. Герояў сваіх бачаць, сочаць за імі. І гэта не прыдумка: мне адзін знаёмы аўтар казаў, што нейкі герой у яго не хоча рабіць тое, што яму ад пачатку наканавана. Над гэтым многія цяпер пасмейваюцца: вось, маўляў, майстар сказаў, а цяпер кожны за ім паўтарае: «я таксама майстар». Не, у таго, хто прыдумаў свой свет, засяліў яго героямі, такое магчыма. Але героі могуць ажыць толькі ў адным выпадку. Не мне ж вам казаць, што людзі нараджаюцца ад любові. Нават фізічна. Так і героі: яны ажывуць, калі гэты створаны свет аўтар прыме як сваё дзіця, палюбіць яго.

Аўтар стварае героя ад пачатку завершаным. Ён у яго — паўнавартасная асоба. Мы пазнаём яго на старонках так, як пазнаём чалавека ў жыцці: пакрысе, спакваля, крок за крокам. Вось у такім варыянце створаны — з любоўю — твор мае жывых герояў. Яны ходзяць, гамоняць пра сваё, і мы іх бачым і чуем, адчуваем настроі, нам росна ці спякотна разам з імі. Напрыклад, «Дзікі луг» Андрэя Федарэнкі. Дзве старонкі тэксту — і ўсё не на далоні, а ў тваёй душы, і сам ты там, на тым лузе, разам з імі, і табе росная трава халодзіць ногі…

А цяпер паглядзім на свет, апісаны без любові. Ён мёртвы. Героі яго — мёртвыя. Мы не можам раскрыць іх праз крокі, спакваля. І што робіць аўтар? Ён прымушае герояў раскрывацца штучна, казаць наўпрост пра свае чалавечыя якасці і здольнасці. Яны ад першага радка крычаць нам: я дрэнны, я здраднік, я чалавека заб'ю і забяру яго рэчы. А іншы за імі сочыць і кажа сябру: во якія страшныя людзі, здраднікі, паліцаі праклятыя… Гэта, мабыць, для таго, каб мы, калі не зразумелі са слоў герояў, дакладна ведалі: яны здраднікі, нядобрыя, адмоўныя героі. Выбачайце, але ў такіх сітуацыях я адчуваю, што мяне трымаюць за не надта разумнага чалавека.

Чаму так адбываецца? Ды таму, мяркую, што адзін піша тое, што хоча напісаць, а другі — каб напісаць нешта заўважнае. Адзін піша тое, што хвалюе яго, другі — па зададзенай «гарачай» тэме. Адзін разлічвае на тое, што знойдзецца пяць чытачоў (як прызнаваўся Федарэнка, гэта той мінімум, для якога ён будзе пісаць), а другі, магчыма, — на прэстыжныя прэміі, прыёмы ў пасольствах… Жорстка ў мяне пра любоў атрымалася? А любоў — гэта ж самая жорсткая рэч у свеце, вунь колькі з-за яе крыві праліваецца. Але гэта ўсяго мая думка, маё меркаванне. Улічым той момант, што я — чалавек і маю права на памылкі.

З дачкой у Славакіі.

— Тады працягнем тэму сэрца, якое, між іншым, калі прыгадаць біялогію, працуе згодна з прынцыпам «усё або нічога»... Вы вось пра слова «кахаю» сказалі, што яно галоўнае ў якіх заўгодна справах — разбурэння, стварэння, яднання, знішчэння… «Пераўтварае і нізрынвае» — так вы пра яго заявілі. Вам ніколі не здавалася, што каханне — кара чалавецтву, і без яго было б значна лягчэй? Мо не лепей, але лягчэй. І ці згодны вы з меркаваннем, што сапраўднае каханне заўсёды няшчаснае?

— Так, каханне нізрынвае ўсіх учарашніх ідалаў. Каханне пераўтварае цябе, слізняка і нікчэмнасць, у мужчыну. Спадзяюся, некалі я напішу пра тое, што менавіта каханне робіць герояў. О не, каханне — не кара. Гэта дадатковы аргумент жыцця. Ну, так, які ўсё ўскладняе, узводзіць у ступень, гіпербалізуе… Было б нам лягчэй? Канешне! Да чаго сёння імкнецца чалавецтва? Да прастаты, гранічнай прымітыўнасці. Некалі была такая песенька: «Нам электричество пахать и сеять будет… А также женщину избавим от родов: нажал на кнопочку и человек готов…» Збылося! Вось мэта нашай цывілізацыі спажывання: усё адным націскам на кнопку. І дасягнулі ж амаль усяго. Колькі задавальнення ад гэтай кнопкі? Раз — абед гарачы, два — музыка, тры — (прашу прабачэння, але ж факт) запрацаваў замяняльнік жанчыны ці мужчыны. І тое, што мы завём духоўнасцю, што складана, што патрабуе пэўных душэўных высілкаў, на самай справе адпрэчваецца, робіцца лішнім. Спажыўцы!

Сапраўднае каханне — няшчаснае? А што вы разумееце тут пад няшчасцем? Тое, што далёка не заўсёды тое каханне прыходзіць да абодвух у спрыяльны час? Што каханне разбурае сем'і, прыносіць пакуты? Скажу па сакрэце: не каханне разбурае, а закаханасць. Калі, што называецца, дах зрывае. Дык пацярпі, дружа, калі цябе чэрці пачалі насіць. Месяц-другі-трэці — астынеш. І тады ўсталюецца спакойнае, велічнае пачуццё. Якое само па сабе — шчасце. Таму што той, хто кахае, бачыць свет вакол сябе іншым. Ён нікому не зможа прычыніць боль, бо ён кахае. Я вось у чым упэўнены: калі мужчына і жанчына кахаюць адно аднаго, маючы пры гэтым сем'і і дзяцей, то зробяць яны ўсё, каб захаваць найперш менавіта свае сем'і. Спрэчна? Ды элементарна тлумачыцца. Я кахаю Яе, значыць, усё, чаго я магу для Яе жадаць, — шчасця, спакою. Разбурэнне Яе сям'і — няшчасце для Яе. Як я магу такога жадаць? Калі жадаю, значыць, не кахаю. Гэта іншае нешта.

— У спадзяванні, што вы напішаце пра тое, як каханне стварае герояў, дазваляю сабе перайсці да наступнай высновы: галоўным здабыткам сённяшняй беларускай літаратуры вы лічыце той факт, што яна ёсць. Ці не замала? Не, я згодна, што магло б і не быць яе. Але… З мухамораў супу не зварыць. Зноў жа, гэта я не пра тое, што ў нас няма добрай літаратуры, а пра тое, што планку трэба задзіраць вышэй.

— Крышку б не так сказаў… Не галоўным здабыткам, а галоўным фактам для беларускай літаратуры ў сённяшніх умовах трэба лічыць сам факт яе існавання. Давайце, як казала мама, разуем вочы, абуем нос і прызнаемся: беларуская літаратура сталася замкнёнай сістэмай. Яна існуе асобна ад грамадства, ад дзяржавы. Для такога існавання неабходна самадастатковасць, яна ёсць, але кожная замкнёная сістэма няўхільна ідзе да дэградацыі. Да зніжэння той самай планкі, пра якую вы кажаце. Толькі вось што я скажу: гэтая замкнёнасць і ратуе пакуль беларускую літаратуру. Ратуе ад пераўтварэння яе ў тавар, у чытво, у прыслужніцу спажыўцоў. Тыя сапраўдныя творы, якія сёння яшчэ з'яўляюцца ў нашай літаратуры, з'яўлюцца менавіта дзякуючы яе своеасаблівай замкнёнасці. Што ёсць сёння рускамоўная літаратура? Зірнём на паліцы… Фаст-фуд, секс-кроў-смех. Усё гэта ў абгортцы фэнтэзі, баевікоў, жаночых раманаў, прыгод… Таму я дзякую Богу за тое, што той, хто чытае на беларускай мове, шукае нешта сапраўднае.

Але, але… Маеце рацыю — і тут пакрысе ідзе наступ, размываюцца межы, нівелююцца каштоўнасці, падмяняюцца паняцці. І наконт планкі я вельмі і вельмі згодзен. Хто яе вызначае? У савецкія часы існавала некалькі літаратурных прэмій, сёння — адна, і тая цалкам аддадзена на водкуп заангажаваным персонам. Якімі крытэрыямі карыстаюцца, вызначаючы лепшае? Гэта чысцейшы кулуарны працэс. Я пытаюся: што ж вы, мужыкі,

робіце? Ёсць «ЛіМ», ваша газета. Чаму ж поўная таямніца вакол? З вас жа літаральна выцягваюць інфармацыю, якія кнігі вылучаюцца на прэмію, колькі і якіх аўтараў. Чаму так? Чаму не аб'яўляць пра гэта на ўсю краіну, чаму б не ладзіць абмеркаванні, не замаўляць крытычныя артыкулы — гэта ж у адно імгненне вывела б наш літаратурны працэс з летаргічнага сну. Гэта абудзіла б цікавасць. Адкрытасць жа ў сваю чаргу не дапусціла б на святочную сцэну элементарнай халтуры. А мне ў адказ: ты ведаеш, якія б тут бойкі аўтараў пачаліся? Уга, дык вось чаго баімся — клопату. Абы ціха, абы без спрэчак, абы ўтульненька было. Пачакайце, маўляў, будзе мятны пернік кожнаму. Вось і атрымліваецца: выбітная кніга года, пра якую кажуць чытачы, — «пралятае», затое двухтомнік нікому не вядомага аўтара — уганароўваецца. Сумна ўсё гэта. Пра які тут узровень можа весціся гаворка? Планка… Яна трымаецца адно супольнасцю пісьменнікаў ды некалькімі крытыкамі, філолагамі, навукоўцамі. Іх агульным сумленнем.

— І самым шчырым крытыкам вы бачыце «свайго сябра пасля трэцяй стограмоўкі»...

— Так. Самі ж ведаеце, якім бы шчырым ні быў сябра, але ж праўду, калі яна для цябе не зусім прыемная, пазбегне сказаць, ці змякчыць акцэнты. А гарэлка развязвае язык. Канешне, кажу гэта ў пераносным сэнсе. Шчырая крытыка магчыма тады, калі яна прамаўляецца не проста шчыра, а як самому сабе. Калі ведаеш дакладна, што твае словы ўспрымуцца як тваё жаданне зрабіць лепш. І вось яшчэ які момант. Калі ўжо нехта крытыкуе твор, то твор апрыёры нечага варты, так жа? І як сябра за сталом з табой кажа? Прыблізна так: «Я ў захапленні ад гэтага месца… мне асабліва спадабалася вось гэта сцэна… гэты герой мне настолькі блізкі і зразумелы… Але мушу табе сказаць, што вось тут… і тут… і тут…» Ад крытычных разглядаў заўсёды чакаеш менавіта такога падыходу: што атрымалася ў аўтара, а што не атрымалася на думку крытыка. На жаль, мала ў каго атрымліваецца заставацца непрадузятым. Як кажуць, усе мы людзі, жывём сярод людзей, вось і атрымліваецца часам крытыка без тых трох стограмовак: альбо такі ялей на галаву, што аж з вушэй капае (гэта як за сталом, дзе наліта, але яшчэ не запрасілі выпіць), альбо поўнае руйнаванне, каб радка на радку не засталося. Апошняе, па праўдзе, рэдка сустрэнеш: аўтары ў нас не толькі крыўдлівыя, але і юрыдычна падкаваныя — імгненна знойдуцца і «абраза асобы», і пагроза судом. Не зайздрошчу я сёння крытыкам, праўду кажу, як пасля трох стограмовак.

— А ці ёсць у вас чалавек, якому і без ста грамаў можна ўсё казаць, як сабе самому?

— Нешта мне так падаецца, што і ў гэтым пытанні ўжо чакаецца адказ з той самай шчырасцю… Калі я скажу, што ёсць такое, у чым і самому сабе не прызнаешся, навіной жа гэта не будзе, праўда? Дык вось, мяркую, калі чалавек сам свае памкненні, жаданні, думкі будзе аналізаваць, глядзець на іх крытычна, дык знойдзецца і той, з кім ён зможа падзяліцца. Гэта калі пра самога сябе. А пра чужы твор… Ёсць у мяне сябра (напішу нават так, хоць з ім і чарку не бралі), якому я магу даверыць нешта сваё, неапублікаванае, каб сказаў усё, што думае, і ён мне іншы раз да апублікавання дае пачытаць сваё і спытае: як? Гэта насамрэч поўны давер, які грунтуецца на галоўным: адсутнасці зайздрасці адзін да аднаго. Ведаеце, што вельмі цяжка зразумець нашым пісьменнікам? Што славы і вядомасці хопіць на ўсіх. Яны невымерныя. А ў нас жа існуе цвёрдае перакананне: калі пра некага многа гавораць, значыць, ён перашкаджае людзям пабачыць цябе. Безумоўна, тут ёсць рацыя, калі гэта датычыцца друкаваных сродкаў інфармацыі, дзе, будзем шчырымі, часам аб'ектыўнасць у падыходах да розных пісьменнікаў калі і начавала, дык была згвалтавана. Але сёння ёсць сацыяльныя сеткі, у якіх жыццё досыць актыўнае, дзе і заўважаць, і ацэняць… Зрэшты, ёсць ты сам. Як цябе не чытаюць мільёны, зменш сваю пыху і радуйся, што чытаюць сотні. «Стаўце перад сабой рэальныя мэты» — і будзе вам шчасце…

— У даўнейшым маналогу Жванецкага ёсць такія словы: «Што такое пісьменнік у сям'і? Кватарант пад дэвізам: "Ты ўсё роўна цэлы дзень сядзіш — памыў бы што-небудзь"». Я не хачу задаваць

пытанне пра тое, як вы асабіста ставіцеся да барацьбы за пісьменніцтва як прафесію — мяне гэта барацьба не цікавіць, таму чытач няхай выбачае. Я пра другое: які ў сям'і Валерый Гапееў, як чалавек?

— Тут, мабыць, жонку лепш папытаць. Дачку, сына. Ведаеце ў чым маё найвялікшае дасягненне гэтага года? Не ўгадаеце! Я самастойна паклаў новенькую плітку ў ванным пакоі. Вось чым ганаруся!

Лепш я скажу, што значыць для мяне дом. Гэта месца, у якім павінна быць утульна ўсім. Кожны павінен мець нейкую сваю асабістую прастору. Няма ў мяне і ў жонкі асобных пакояў, але ёсць у мяне і ў яе нейкае месца ў кватэры, дзе мы гаспадары паасобку. Вось да гэтага імкнуўся заўсёды, ці жылі мы ў невялікім дамку, ці ў кватэры: каб для кожнага дом быў сваім. Каб у ім было зручна і дачцэ за сталом, і жонцы на кухні. Каб рэчы служылі нам, а не мы рэчам. Яшчэ… Не ведаю як сказаць… Карацей, шчаслівы ў сям'і тым, што цяпер маім першым чытачом стала дачка. У нас з ёй, 16-гадовай, поўны давер і няма тэм, на якія б мы не размаўлялі. Вось прачытала яна «Майстра і Маргарыту», прыйшла і кажа: «Якое тут ахвярнае каханне? Гэта Маргарыта кахала? Ды няма тут ні грамулькі ахвярнасці…» Дарэчы, я гэтаксама лічу, не смейцеся. Не пра каханне гэты раман, не разумею, навошта падманваць дзяцей. І сядзелі мы з ёй і шукалі доказаў: Маргарыта ніякая не ахвярніца, раман не пра каханне… І пра палітыку з ёю пагаворым, і пра культ асобы, і пра гібель цывілізацыі. Радуе тое, што разам мы грошы год збіраем, каб летам утрох з'ездзіць некуды. Пабачыць свет. Звычайны я чалавек у сям'і. Ем, што прыгатавана. Нашу тое, што жонка купіць. Ну так, мяне ў краму на прымерку выцягнуць — падзея. Не спрачаюся наконт набыцця нейкіх рэчаў. Калі жонцы ці дачцэ трэба, дык трэба. Пра грошы: у жонкі ёсць дублікат маёй карткі, у мяне — яе другая картка. Наяўных у кішэні практычна не нашу, за рахункам на картцы не сачу. Закончыліся грошы? Што паробіш, гэта іх уласцівасць. Яшчэ заробім… Ці спрачаемся, ці сварымся? А як жа! Жывыя ж людзі… Ды і неба не бывае без аблокаў. Які я ў сямейным жыцці чалавек? Ды шчаслівы, праўда. Сын ужо жанаты, мае сваю справу, дачка — разумніца, жонка — гаспадыня, глядзіць за сабой, за мной, ёсць магчымасць прысесці за камп'ютар ды напісаць старонку-другую. А як жонка праз якую гадзіну прынясе табе кавы з цукеркай — хоць спявай. Што яшчэ трэба для шчасця ў сям'і? Ну, хіба што дарабіць рамонт. Спраўлюся.

— Ці ёсць пытанне, на якое вы хацелі адказаць, але не адказалі, бо я яго не задала?

— Тое, якое мне іншым разам задаюць: што трэба пісьменніку для творчасці? Якія саюзы, з кім сябраваць, каб выходзілі кнігі, каб піярыліся і чыталіся? Сёння я ўпэўнены ў тым, што для большасці, для абсалютнай большасці ўсіх членаў саюза сам Саюз пісьменнікаў разглядаўся і да гэтай пары разглядаецца як, прашу прабачэння, дойная карова. Як нейкі орган, які павінен абслугоўваюць аўтара. Паверце на слова, не буду прыводзіць прыкладаў вось такога сапраўднага ўтрыманства. Людзі не ішлі пісьменнікамі ў саюз, а ішлі ў саюз і думалі там стаць пісьменнікамі. Выдадуць білет, будуць выклікаць на розныя імпрэзы з абедамі-выпіўкамі-канцэртамі, дадуць табе на грудзі шыльду: «Пісьменнік! Паважаць і любіць». І пасля гэтага селі… Выбачайце, з дзесяці (можна і дакладна палічыць) толькі адзін сёння піша, імкнецца пісаць, дае нешта ў рэдакцыі. Астатнія? А яны ўжо пісьменнікі. З білетамі людзі. На тым іх місія выканана, цяпер дзяржава і народ павінны пра іх клапаціцца, любіць, шанаваць... І толькі насядаюць на кіраўніцтва: дай! Заўваж мяне, не пакрыўдзі. Дай прэмію, грамату, узнагароду, выдай кніжку, распаўсюдзь, ствары ўмовы для творчасці… Пісьменнік павінен пісаць, а не чакаць той манны саюзнай. Меней плакаць — больш глядзець у манітор. Таму што, па вялікім рахунку, патрэбна толькі кола сяброў. Аднадумцаў. Каб не пачувацца адзінокім. І пісаць, пісаць, пісаць. Калі даў Бог уменне — працуй, цягні свой воз. Не хочаш? Дык Саюз чым вінаваты? Грошай не дае з купідонамі? А ты, дзядзька, не памыліўся ў сваім разуменні пісьменніка?

З паштовай скрыні
Святланы ДЗЯНІСАВАЙ